

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Ситуація на ринку праці області є неоднозначною. З одного боку традиційно гарна забезпеченість України трудовими ресурсами все частіше викликає сумніви у роботодавців. Багато з них заявляють про дисбаланси забезпеченості фахівцями потрібного профілю з п навичками за очікуваного рівня заробітної плати.

З іншого – спостерігаються численні скарги з боку працівників на брак робочих місць, окремі вітчизняні вчені заявляють про скорочення попиту на працю у групі основних галузей: промисловості, будівництві, сільському, лісовому господарствах та мисливстві, фінансовій діяльності, операціях з нерухомістю, охороні здоров'я тощо. Серед професійних груп це особливо торкнулося кваліфікованих робітників з інструментом, робітників з обслуговування, експлуатації та контролювання, кваліфікованих працівників сільського та лісового господарств. Всі однозначно вказують на зниження попиту на фахівців, чиї вміння та компетенції не відповідають сучасним вимогам. Гостро постає проблема невідповідності обсягів та професійної структури підготовки сучасним потребам національного ринку праці.

Окрім скарг на вітчизняну систему світи не можна не помітити і посилення конкуренції на ринку праці з боку виробників на якісні кадри з відповідним рівнем підготовки та потрібними навичками. В умовах динамічно мінливих ринкових відносин проблема конкурентних взаємин і можливості зміцнення конкурентних позицій набуває особливого значення. Недооцінка їх ролі призводить до помилок при проведенні проектного аналізу і відповідно невдач при реалізації проектів а також погіршення показників діяльності діючих суб'єктів ринку.

Ефективне провадження реформування економіки має супроводжуватись цілеспрямованим управлінням використання трудових ресурсів як на загальнонаціональному рівні, так і в масштабах територіальних одиниць. Першочерговим завданням місцевих органів влади є виявлення причин руху населення, забезпечення збереження трудового потенціалу та максимально повного його використання, сприяння збереженню зайнятості як за рахунок ефективної роботи діючих підприємств, так і шляхом створення нових робочих місць, забезпечення соціального захисту населення. Сумська область потребує особливої уваги як регіон з депресивним характером економіки, тенденцією до скорочення робочих місць, особливо в сільській місцевості. Депопуляція населення, недостатні темпи росту соціальної інфраструктури, низькі соціальні стандарти, поширення шкідливих звичок, що призводять до зменшення людського капіталу регіону, викликають суттєве занепокоєння. Така ситуація вимагає уваги як з боку держави, так і науковців і фахівців для вироблення дієвих пропозицій щодо поліпшення демографічної ситуації, оптимізації структури зайнятості, пропозиції робочих місць на ринку праці, підготовки кваліфікованих кадрів, поліпшення умов праці і її оплати, гарантування дотримання соціальних стандартів.

Впродовж останніх років пропозиція робочої сили Сумської області характеризується наступними тенденціями (таб.1): чисельність економічно активного населення поступово зменшується з 603,5 тис. осіб у 2000 р. до 529,4 тис. осіб у 2017, щоправда протягом останніх років спостерігається незначна тенденція до зростання, але темп щорічного приросту складає приблизно 0,5%. Останні данні вказують на наявність 524,6 тис. економічно активних осіб у 2019. При чому рівень економічної активності не скоротився і теж має тенденцію до зростання впродовж останніх років. Це корелює з загальним демографічними показниками і природним скороченням населення як внаслідок природного руху, так і міграційних процесів. При цьому населення стає більш активним і приймає рішення про пошук роботи. Причиною такого вибору може бути більш привабливий рівень доходу, який збільшує альтернативну вартість перебування поза робочою силою, так і складні економічні умови, що змушують працювати осіб, що раніше могли жити за рахунок інших доходів.

Таблиця 1

Показники економічної активності населення Сумської області у 2015-2019 рр.
(у віці 15–70 років; тис.)

	2015	2016	2017	2018	2019 (2 кв.)
Економічно активне населення	523,30	527,30	529,40	531,50	524,60
Зайняті	470,50	478,50	481,40	485,10	482,60
Безробітні	52,80	48,80	48,00	46,4	42,00
Економічно неактивне населення	323,40	314,80	309,80	298,97	296,37
Рівень економічної активності, у відсотках	61,8	62,6	63,1	64,0	63,9
Рівень зайнятості, у відсотках	55,6	56,8	57,4	58,4	58,8
Рівень безробіття, у відсотках	10,1	9,3	9,1	8,7	8,0

Кількість зайнятих поступово зростає з 470,5 тис осіб у 2015 до 485,1 тис. у 2018, хоча і дещо скоротилась у 2019, що супроводжується зростанням рівня зайнятості майже на 1% щороку.

Чисельність безробітних зменшилась у порівнянні з 2000р. майже у 2 рази і продовжує зменшуватись впродовж останніх трьох років до 42 тис.осіб у 2019р. Рівень безробіття також прагне до зниження. Це безумовно позитивна тенденція, але песимістичні спостерігачі можуть вказати на приховане безробіття за рахунок скорочення робочого дня, часткової зайнятості і небажання окремих працівників реєструвати статус безробітного через особисті причини і низький рівень соціальних виплат. Частина безробітних могли втратити статус через від'їзд за кордон.

Виходячи з цих даних, можна стверджувати про стабільну економічну активність і показники зайнятості на тлі загального зменшення числа населення. На цей процес могли вплинути як природне скорочення населення, так і внутрішня і зовнішня трудова міграція внаслідок суттєвої різниці в оплаті праці як порівняно з іншими регіонами України, так і значно більшою різницею – порівняно з країнами-сусідами і відносно прозорими бар'єрами для здійснення такого переміщення. Різниця в оплаті праці може в деякій мірі компенсуватися психологічними втратами особи-мігранта, які збільшують оцінку вартості переїзду і зменшують економічну привабливість такого переїзду, але при різниці в оплаті праці у 5-10 разів такі психологічні втрати становлять все менший вплив на прийняття рішення.

Особи, що залишились, більш активно шукають роботу, найбільша частина безробітних – особи у віці 40-50 років. На жаль, ця частина населення залишилась найменш захищеною у складних економічних умовах сьогодення. Вони часто мають застарілі навички і не здатні до швидкої адаптації до нових умов. Поряд з тим вони переважно мають вищі психологічні втрати при еміграції і тому приймають рішення про продовження пошуку роботи в області.

Таким чином можна зробити висновки про ефективну політику використання наявного трудового потенціалу і поряд з тим його скорочення через низку причин. Високий попит на працю призводить до скорочення безробіття в регіоні і поступового зростання середнього рівня заробітної плати, але для втримання найбільш активної частини населення такий ріст має відбуватись швидшими темпами.